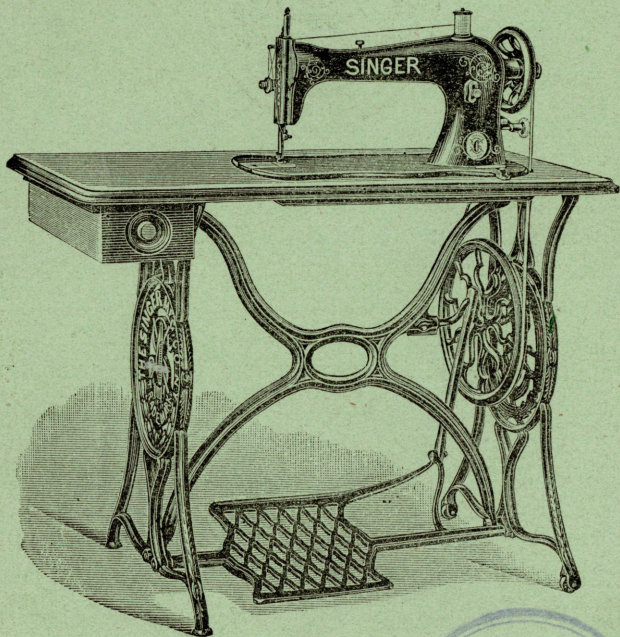

End. 13003.

The Singer Manufacturing Co. Nju - York.

Õpetuse raamat
uue Singeri rõngaslaevukese masinale perekonna
ja käsitööliste.

~~A 871.~~

Tallinnas.

Trükitud August Mickwitz'i kirjadega.
1890.

Bibliotheca
universitatis
Dorpatensis

Tartu Ülikooli Raamatukogu
ARHIIVKOGU

Kauba-mark.

Kauba-mark.

Et Singeri õmblus-masinaid oma tugewuse ja headuse pärast kõige paremaks kiidetud on, saab neid ka see läbi palju ostetud, sellepärast on ka mõned wabrikut nõudnud meie masinaid järele teha ja Singeri nime all müüa, mõned neist järel tehtud kannawad Singeri nime, ehk kauba marki, mis meie marki wääriline on, tähele panna on, et meie wabriku nime auu see läbi lühendatud, ja ka masina ostja rahul ei saa olema, ühe teiste wabriku masina halwem headuse poolest saada, kui tal nõu osta oli. See läbi palume tähele panna, et iga masinal ülewal armi peal see pealkiri on **The Singer Manufacturing Co.** nõnda ka armi, ja masina jalgade külje peal see ees tähentud kauba mark seisab, ja saab ligi antud üks wastamise sedel, kus peal masina nummer ja meie Põhja ja Kesk-Euroopa General-Agenti allkiri, **G. Reidlinger** seisab; ilma selle wastamise sedelita ei ole see masin eht.

The Singer Manufacturing Co.
Nju-Yorkis.

Nõela fissipanemine.

Esitaks saab kruupindrega kruu, mis nõela peab, lahti keeratud ja hoogratas oma, see on töötegija poole tõmmatud, nii et nõela kang kõige kõrgema seisuga koha peale tuleb; siis võta nõel (pikkema soonega pahema poole hoides) ja pista teda nii kaugele nõela lõksu (klammri) wähele, kudas seda selle wähe lubab ja pane tähele, et nõela film just masina armi poole seisma tuleb, siis keera kruu jälle finni. Suuremat seadmist nõela juures tarwis ei ole — see saab juba lõksu oma läbi õiendatud.

Pooli väljawõtmine.

Tõmba laewukese üle olew siiver lahti, nii et laewuke ülewal nähtawale tuleb ja aja hoogratas nii kaugele oma poole, kuni laewuke kõige madalama seisuga koha peale tuleb. Siis aja pahem käsi laua alla, tõsta esimese sõrme küünega laewukese klappi ja võta pool laewukese seest välja. Siiver saab ainult siis lahti tõmmatud, kui tarwis on laewukest näha, temale niiti taha ajada ja pooli välja wõtta ehk fissi panna, muul ajal aga peab siiver finni olema.

Pooli fissipanemine ja laewukese niidi taha ajamine.

Tõmba siiver lahti ja sää laewuke kõige madalama seisuga koha peale, siis võta pool nii pahemasse kätte, et niit ülevalt poolt oma poole enmast lahti kerib ja kätt laua alla pannes sää pool niisuguses

olekus **u** sarnase pooli kandjasse, wiimast aga wauta laewufese fisse. Wiimaks tõmba niit läbi laewufese fisselõike ja külje peal olewa wedru alt wälja ja pista teda läbi laewufese wäikese augu. Smblesmise algusel olgu niit umbes 3 tolli pitkufelt wälja tõmmatud.

Niidi nõela taha ajamine.

Etteks tõmba niit läbi ülemise aasa, mis armi külges on, siis allapoole pidamise plaatide wahelt niidi-tõstja wedru haaki, sealt aga niit läbi niidi-tõstja otsas olewa augu, läbi pea-plaadi ja nõelalõhku juures olewate niidi aukude ja wiimaks pahemalt poolt paremale poole läbi nõela filma. Niit saab niidi-tõstja kõige kõrgema seisu kohal olemisel umbes 3 tolli pitkufelt wälja tõmmatud.

Niidi pingul pidamine.

Alumise niidi pingul olemine saab ühe wäikese, laewufese terawa otsa pool olewa kruu läbi parajaks säätud. Pingul olemise suurendamiseks saab kruu paremale, wähenamiseks aga pahemale poole keerdud. Kui pealmise niidi pingul olemist muuta tarwis, siis tuleb pidamise plaatide ees seisaw kruu paremale poole keerda, kui pingulolemist suurendada ja pahemale poole, kui teda wähenada on.

Kui niitide pingul olemine ühetasaselt säätud on, siis tulewad aasad, kus mõlemad niidid endid siduwad, just riide keskele, ja pistmed saawad head olema. Smbelse juures ei tohi pealmine niit mitte liig pingul olla; selle parajaks säadmiseks päästa pidamise plaatide taga olem kruu lahti ja wauta teda alla, kui paksu, ja tõsta ülesse, kui õhufest

riiet õmmelda on; kui see on sündinud, siis teera kruu jälle finni. Niit olgu nii säätud, et ta meel täieste pingul ei ole, kui nõela ots riide sees, film aga nähtawal on.

Õmblemine.

Wõta pealmine niit pahemasse kätte, ilma et teda pingule tõmmad, aja hoogratast nii kaua oma poole ümber, kuni nõel kord alla ja sealt ülesse kõige kõrgema seisu koha peale on käinud, mis läbi alumine niit pealmisest saab ülesse tõmmatud; ühe nõela ehk kääride abil tõmba niidid pistplaadi august wälja pane nad riide-lükkaja (transporteeri) peale. Siis jää riie nõela alla, lase presši jalg maha ja hakka õmblema.

Töö äravõtmine.

Kuna nõela kang kõige kõrgema seisu koha peale tulnud, saab niit, ülemalt poolt nõela finni hakates, umbes 3 tolli alla poole tõmmatud, siis presši jalg ülesse, riie pahemale poole ära tõmmatud ja niidid nii pitkalt katti lõigatud, et uut õmblust jälle peale hakata wõib.

Pistmede seadmine.

Töötelijast paremal pool, eespool armi külges on üks liikum kruu. See kruu peasta lahti ja lükkateeda allapoole, kui pistmed arwemad ja ülespoole, kui nad tihedamad peawad olema. On pistmed soowi järele säätud, siis saab kruu jälle finni kruuwitnud.

Masinatel, kelledel lükkamise ratas (Transporteurrad) on, wõib see tarwituse järele kõrgemasse ehk madalamasse seatud saada. Selleks saab ees-

pool masina all olev kruu lahti peastetud ja siis tagumine kruu pahemale poole keerdud, kui ratas kõrgemasse ja paremale poole, kui ta madalamasse saab tõstetud. On tagumise kruule soovitud seis antud, peab eespool kruu jälle finni kruuwitud saama.

Riide presfija.

Peab wautus raskem olema, siis saab armi peal olev (umbes keskelt) kruu paremale poole, ja pahemale poole keerdud, kui wautus riide peal ker gem peab olema. Paksud ja kõwad riided tarwita wad juuremat, õhukesed ja pehmed wähemat wautust.

Kui presfijat paksema riide õmblemise juures iseäranis kõrgesse tuleb tõsta, siis saab peaplaat ära, presfi-kangi-kandja kruu lahti kruuwitud ja presfi-kang tarwitust mööda ülespoole sääatud; pä rast seda saawad kõik lahti wõetud jaud oma koha peale sääatud ja finni kruuwitud.

Saab liht presfi-jala asemel rull-jalg (nahatöödeks) tarwitatud, siis saab presfi-kang niifamuti sääatud, kudas ülewal kirjeldatud on.

Et presfi-kang ümmargune ja ümber keerdaw on, siis tuleb selle järele waadata, et presfi-jalg mitte nõela wastu ei puudu ja rull-jalg alati otse seisab.

Masina õlitamine.

Enne õmblemise algamist tuleb selle eest hoolt kanda, et kõik jaud hästi puhtad on. Kui masina käik raskeks läheb, on wististe mõni koht õlitamata. Kõik jaud, mis üks teise wastu õeruwad, peawad õlitatud saama. Niisuguse kohtade jauts, kus mitte otseteel ligi ei puudu, on õlitamiseks augud tehtud.

Masina nutridel, milledes presfi- ja nõela kang

liikumad, on see tähendus, et õli alla mööda nõela ei jookse. Neid wass nutrifi ei ole tarwis seada, sest kui nad liialt on kinnitatud, raskentawad nad masina liikumist.

Edasi-lükkaja (transporteeri) wärgi ja pea wõlwi õlitamiseks saab armi (tagumine) külje plaat, nõelakangi liikme õlitamiseks pea plaat lahti kruuwitud.

Laewuke peab iga fõrd, kui masinat tarwitatud saab, õlitatud saama, alatasase töö juures aga iga kabe tunni järele. Kõige parem on selleks otstarbeks linast riidet ehk swammi õliga natukene niisutada ja sellega määrida. — Kui poolija warrast määritakse, tuleb selle peale waadata, et lastitast rõngas õlileks ei saa. Ka ei ole hea, määrimiseks palju õli tarwitada, iga koha peale üks tilk on küllalt. Masina jala õlitamine saab eespool seletatud. Kui masin kauase seismise järele raskete peaks käima, siis määri teda petrooleumi ehk pensiiniga, niisama kui seda õliga tehakse, pane masin tugewaste käima, pühi siis kõik liikmed ja jaud hoolfaste puhtaks ja määri neid kõige parema fondi õliga, mis ülepea ainult peaks tarwitatud saama. Et aga õli headuses kindel wõiks olla, tuleks õli Singeri seltsi kauba- ja agentide kohtadest osta. Õli saab Singeri seltsi nimega pudelites müüüdud.

J a l g.

Jala juures on õlitada: mõlemad ajamise-rattatelje (kurbli) otsad, mõlemad tallapuu otsad ja mõlemad ajamise pulga otsad (puust).

Terasesst otsade peal käijad ajamise ratas ja tallapuu peawad fergeste, loksumisetä, liikuma. Kui ajamise ratta juures loksumist ette peaks tulema,

siis on □ sarnase peaga kruu, mis telje kandja juures on, lahti kruuwida ja wiimast tarwitust mööda edasi lükata; on see tehtud, siis saab kruu jälle finni keeratud. Telje kandjat nii edasi lükata, et ajamise ratas finniselt, mitte aga raskeste ümber ei käi. Kui tallapuu logiseb, siis saab mutter, mis tallapuu ja jala parema poole wahel on, lahtimale keeratud, kruu enam sisse kruuwitud ja mutter jälle finnitatud; ka siin on tähele panna, et tallapuu raskeste ei liigu.

Üleüldised tähelepanemised.

Rihm, kelle läbi masin saab käima pandud, peab nii finni olema, et ta ratta peal ei libise, aga ka mitte nii pingul, et selle läbi masina käik raskeks ei läheks. Kui rihm aja jooksul liig lõdwasaks läheb, siis lõigatakse teda lühemaks ja pannakse selle tarwis tehtud haagiga jälle kokku.

Pressi-jalg, palistaja, nõoritaja ja paelutaja saavad ühe kruu läbi pressi-kangi külge finnitatud. Neid jagusid võib külge ja lahti kruuwida, kruud finnimale ehk lahtimale keerdes, ilma et tarwis oleks, teda täieste wälja kruuwida.

Kui masin heaste ei tööta,

siis on tal enamiste see wigaks, et õmblemiseks head lõnga ehk parajaid nõelu ei ole wõetud, ehk et niitide pingulolemine korralikult ei ole säätud.

Esialt tuleb järele waadata, kas kõikide jagude juures õpetus on täidetud. Kui see mitte ei ole sündind, siis on wiga ülemal nimetatud põhjustest ülesse otsida.

Lõngad ja nõelad.

Jalgi ei saadagu santi lõnga ehk nõelaid tarvitatud. Sandi niidiga ei või ialgi ühetasaseid pistmeid saada; niisamati ei või ka ühe sandi ja mitte kohase nõelaga head tööd valmistada. Et täieste kindel võiks olla, kas lõng kõige paremast feltist ja nõelad õiged on, ostetagu neid Singeri felti kauba- ja agentide kohtadest. Tellimiste juures kirja teel võib maks vähema saadetuste eest raha asemel postmarkidega toimetatud saada; suuremate nõudmiste järele saab saadetus järeлмаksmise peale ustud.

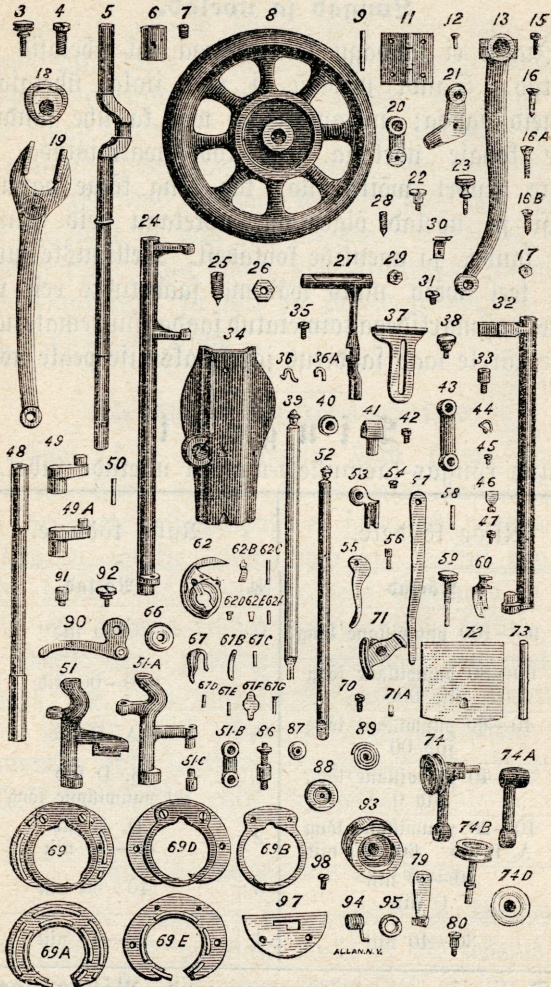
S i n g e r i

uue rõngas-laemukese-masina nõelade tabel.

Riide töödele.		Naha töödele.	
Nõ.	Nõelad	Nõ.	Nõelad
B	90—100 puuvillane lõng	0	0000 fiid
1/2	60—80 puuvillane lõng fiid 000	B	000—00 fiid
1	40—60 puuvillane lõng fiid 00	1/2	A, B fiid
2	30—40 puuvillane lõng fiid 0	1	B, D fiid 60 puuvillane lõng
3	10—20 puuvillane lõng A, B fiid 60—70 niit	2	D, E fiid 60—70 niit
4	40—80 niit C fiid	3	40—60 niit
5	30—40 niit	4	20—40 niit

Tellimise juures nimetagu neid „Rõngas-laemukese nõeladeks;“ ka on alati nõela (N) number nimetada ja kas teda riide või naha tööde jaoks ostetakse.

Rästitöö-Selts „Singer“,
Nju-Jorkis.

Kõrge armiga „Impruwdi“ masin perekonna ja käsitöö-
listele, Impruwdi masina jäud.

Nõ

- 1 Arm.
- 2 Armi külje plaat.

№

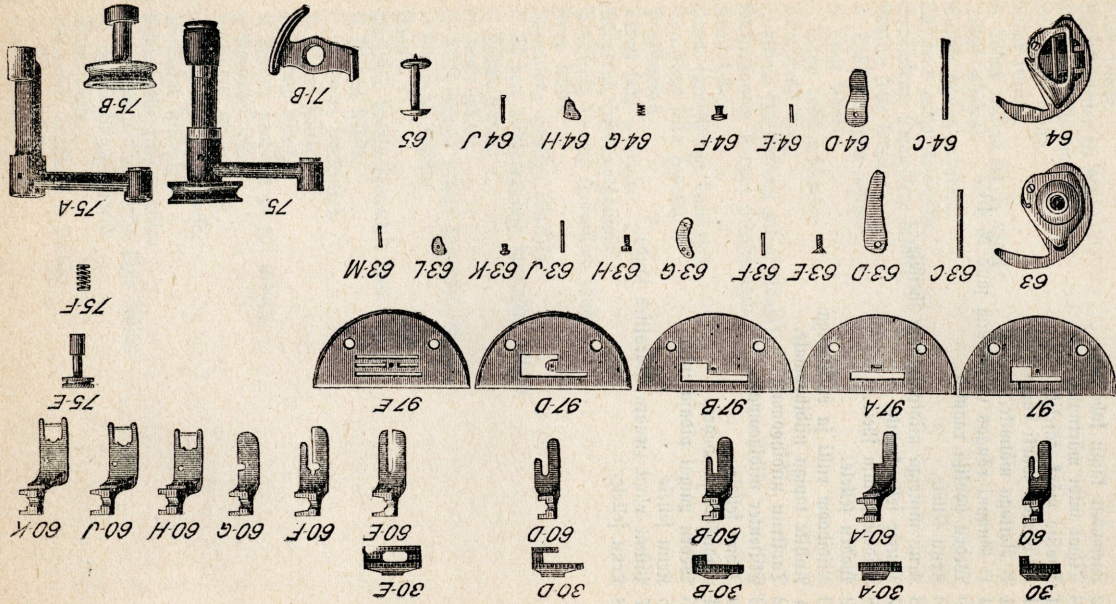
- 3 Nööpkruu küljeplaatile.
- 4 Armi põhjakruu.
- 5 Wõlw.
- 6 Wõlwe paigal pidaja rõngas.
- 7 Kruu sellele.
- 8 Hoogratas.
- 9 Tihwt hoograttale.
- 10 Põhja plaat.
- 11 Sing põhjaplaatile.
- 12 Reednael hingele.
- 13 Wõlwe ühendamise kang ja laager.
- 15 Kruu ühendamise kangi laagrile.
- 16 Konusega tapikruu ühendamise kangile.
- 17 Mutter sellele.
- 18 Riidelükkaja ekstsenter kruuga.
- 7 Kruu sellele.
- 19 Ühendamise art riidelükkaja ekstsentrile.
- 16 Kruu selle artikile.
- 16 A Kruu selle artikile.
- 17 Mutter sellele.
- 21 Pistme tellija.
- 22 Tapikruu sellele.
- 23 Nööpkruu pistmetellijale.
- 24 Kiigewõlw riidelükkajale (pistme tellimise jäuks).
- 25 Senterkruu kiigewõlwe otsa kandja.
- 26 Mutter selle kruule.
- 27 Riidelükkaja kang.
- 28 Senterkruu riidelükkaja kangile (on üks terawa otsaga kruu).
- 29 Mutter selle kruule.
- 30 Riidelükkaja (waata iseäralised jäud).
- 31 Kruu riidelükkajale.
- 32 Hoowa wõlw rulliga (riidelükkaja kangi hooajaja).
- 25 Senterkruu hooa wõlwile.
- 26 Mutter selle kruule.
- 33 Nullike tapika hooa wõlwile.
- 33 Rindlaud.
- 35 Kruu rindlauale.
- 36 Riidi juhthaak (rindlaua külges).
- 36 A Riidi paigal pidaja haak (rindlaua külges).
- 37 Siinjal ehk joonelaud.
- 38 Nööpkruu sellele (perekonna jäud Nr. 30).
- 39 Nõelakang.
- 40 Juhtkruu (nõelakangi paigal pidaja).
- 41 Ühendamise tapp kruuga Nõelakangile.
- 42 Kruu sellele.
- 43 Siige nõelakangi ühendamise tappile.
- 16 B Tapikruu liige ühendamiseks.
- 17 Mutter sellele.
- 44 Riidi juht haak nõelakangile.

№

- 45 Kruu sellele.
 46 Nõelaklammer ja kruu.
 47 Kruu nõelaklammrile.
 48 Laewukese mõlw.
 49 Wänt rulliga.
 49 A Wänt rulliga 51 B liigele.
 50 Tihwt wäntale.
 33 Rullite tapiga wäntale.
 51 Lühikene artis kiigewõlw.
 25 Senterkruu kiigewõlwe otsale.
 26 Mutter selle kruuse.
 51 A Lühikene artis mõlw.
 51 B Liige sellele.
 51 C Tapp artis mõlwele.
 52 Riidepressi kang.
 40 Suhtkruu (pressikangi paigal pidaja).
 53 Wedrukandja fruuga pressikangile.
 54 Kruu sellele.
 55 Hoow (pressikangi hoowaja).
 56 Tapitihwt selle hoowale.
 57 Pressiwedru.
 58 Tihwt selle wedrule.
 59 Nööpkruu (wedrupingutaja).
 60 Pressijalg (waata iseäralised jäud).
 35 Kruu sellele.
 62 Laewukene pooliga (täielik).
 62 B Wedru niidipingutaja laewukese külges.
 62 C Tihwt sellele.
 62 D Kruu sellele.
 62 E Riidi paigal pidaja laewukese külges.
 62 F Reednael sellele.
 66 Poolike.
 67 Poolikese hoidja laewukese sees.
 67 B Wedru sellele.
 67 C Reednael (wedrule).
 67 D Tihwt sellele.
 67 E Riikum tihwt.
 67 F Wedru poolikese paigal pidaja.
 67 a Reednael sellele.
 69 Laewukese käigu soon.
 69 A Laager käigu soonele.
 69 B Soone küljeplaat.
 35 Kruu soone küljeplaatile.
 69 D Laewukese käigu soon ilma ribita.
 69 E Laager käigu soonele.
 70 Kruu sellele.
 71 Laewukese liigutaja 2 fruuga.
 71 A Kruu sellele.
 50 Tihwt sellele.

N:

- 72 Saemukeste käigu koha riiv.
73 Lihwt niidi wärtnale.
74 Poolija wärk (täielik).
74 A Poolija wärki raam.
74 B Rattaga wõlwike.
74 D Gummi rõngas (perekonna jäud № 43).
79 Wedru poolija raamile.
80 Kruu sellele.
86 Kruu mutriga niidipingutaja sheibile.
87 Mutter selle kruule.
88 Niidipingutaja sheib.
89 Wedru sellele.
90 Niidihoo rulli ja rullitapiga.
91 Rullike tapiga niidihooale.
92 Tavikruu niidihooale.
93 Effsfenter niidihooale.
9 Lihwt sellele.
94 Niiditõmbaja wedru.
95 Wedru paigal pidaja juht.
45 Kruu sellele.
97 Pistme plaat (waata iseäralised jäud)
98 Kruu sellele.

№

Isaeralised „Impruudi“ masina jäud perekonna ja käsitöölisele.

- 30 Riidelüffaja (perekonna tööle).
 30 A Riidelüffaja (nahale).
 30 B Riidelüffaja (pitt).
 30 D Riidelüffaja (2 araline riidele).
 30 E Riidelüffaja (pesule).
 60 Pressjalg № 30 riidelüffajale.
 60 A Pressjalg № 30 A
 60 B " № 30 B
 60 D " № 30 D
 60 E " № 30 E
 60 F " kojutud riidele.
 60 a " korseti tööle.
 60 H " purje riidele ehk buldan.
 60 J " (kestlane).
 60 K " (lai).
 63 Laemukene (klapi ehk teklega).
 63 d Tihwt laemukese klapile.
 63 D Klapi wedru.
 63 E Kruu sellele.
 63 F Tihwt sellele.
 63 G Riidipingutaja wedru.
 63 H Kruu sellele.
 63 J Tihwt.
 63 K Kruu riidipingutaja wedru tellimise jäuks.
 63 L Riidi paigalhoidja.
 63 M Neednael sellele.
 64 Laemukene pitka pooliga (täielik).
 64 C Tihwt klapile.
 64 D Klapi wedru (lai).
 64 E Neednael selle wedrule.
 64 F Kruu riidipingutaja wedrule.
 64 G Spiral wedru (traadist keeratud).
 64 H Riidi hoidja.
 64 J Neednael sellele.
 65 Poolikene pitt (laemukesele N. S.)
 71 B Laemukese liigutaja (№ 63 laemukesele).
 75 Poolija (pitka poolikesele).
 75 A Poolija raam.
 55 B Natas wõlwigiga sellele.
 75 E Senter nõöpiga (senter on kestpaik) pooli otjale.
 75 F Wedru sellele.
 97 Pistme plaat (weiske ehk suure hauguga № 30).
 97 Pistme plaat (№ 30 A riidelüffajale).
 97 B Pistme plaat (№ 30 B riidelüffajale).
 97 D Pistme plaat (№ 30 D).
 97 E Pistme plaat № 30 E.

Õlitann.

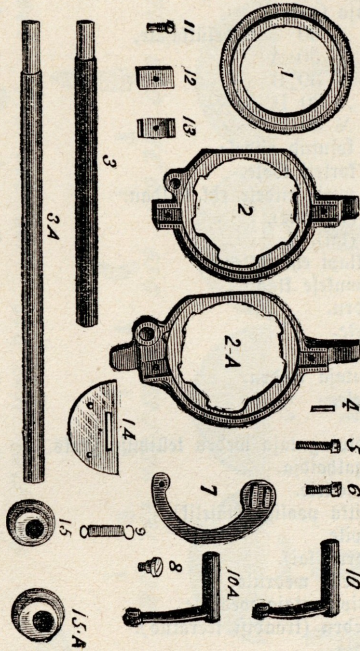
Pressjalg suur.

Wateerija.

Kruubender niidipingutamise tarwis laemufesele.

Muttri mõti № 26 kruudele.

Muttri mõti № 17. "

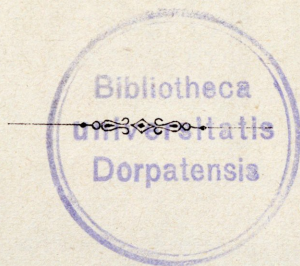
„Impruudi“ masina rataskätkaja jäud perekonna ja käsitöölisele.

№

- 1 Riidelütkaja ratas hammastega.
- 2 Raam rattale (perekonna Impf. masin).
- 2 A Raam rattale (käsitöölisele Impf. masin).
- 3 Wõlw rattale (perekonna Impf. masin).
- 3 A Wõlw rattale (käsitöölisele Impf. masin).
- 4 Tihwt wõlwile.
- 5 Kruu (ratta tellimise tarwis).
- 6 Kruu (ratta finnituseks).

№

- 7 Ratta mäntaja.
- 8 Kruu sellele.
- 9 Wedru sellele.
- 10 Ühendamise liige sellele.
- 11 Kruu sellele.
- 12 Ratta rõhumise plaat.
- 13 Wedru sellele.
- 6 Kruu sellele.
- 14 Pistme plaat.
- 15 Riidelükkaja ratta efektsenter kruudega™ (peretonna™ Smpf. masin).
- 15 A Riidelükkaja efektsenter kruudega (käsitööliste Smpf. masin).

Õmblusmasinate müümine.

Singeri Käsitöö-Seltsi aastaste kauba aruandefe järele on müüdnud

1872—219,738

1873—232,444

1874—241,679

1875—249,852

1876—262,316

1877—282,812

1878—356,432

1879—431,167

1880—538,609

2,815,049 masinad,

ehk enam kui üks kolmas jagu kõige Ameerikas valmistawatest masinatest. Kõige suurem müümine on aga **Singeri-Käsitöö-Seltsile** iseäranis nähtawalt osaks saanud, sest kuna teiste suuremate ja tähtsamate wabrikute kauplemine on tagurpidi hakkand käima, on Singeri-Käsitöö-Seltsi kauplemine hea samm u edasi teinud, kuna tema wiimasel aastal

561,306

ehk 22,697 masinad enam müüs kui aasta enne seda.

Niiugune õitsew kauplemine tunnistab, et Singeri-Käsitöö-Seltsi masinad mitte ainult head, waid kõikide teiste seltside ja järelestehtude masinatest **Perekonna- ja Käsitöö tarwituseks** kaugel ees on.

3ga algupärasine

„Singeri“ õmblus-masin

kannab seda

kauba-märki

armi ja jala peal.

